

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.

Ефективна економіка. 2024. № 2.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.2.63>

УДК 373.61

Л. Д. Водянка,

*к.е.н., доцентка кафедри бізнесу та управління персоналом,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8153-2532>

А. В. Хіль,

*аспірант кафедри кафедри бізнесу та управління персоналом,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича*

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-9976-1712>

С.В. Ксьондз,

*к.е.н., доцент кафедри бізнесу та управління персоналом,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0044-7286>

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ СТАРТАПІВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

L. Vodianka,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Business and Human Resource management, Chernivtsi Yuriy Fedkovich National University

A. Khil,

*Postgraduate of the Department of Business and Human Resource management,
Chernivtsi Yuriy Fedkovich National University,
Chernivtsi Yuriy Fedkovich National University*

S. Ksyondz,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Business and Human Resource management, Chernivtsi Yuriy Fedkovich National University

FEATURES OF FINANCING START-UPS IN THE CONDITIONS OF MALITARY STATE

У статті розглядаються особливості фінансування стартапів в умовах військового стану. Статистика показує, що стартапи, які управляють своїми фінансами з урахуванням різноманітних чинників, таких як витрати, прибутковість, ризики та можливості, мають більше шансів привернути інвесторів та забезпечити стабільний розвиток.

Дані також вказують на те, що оптимізація витрат та ефективне управління капіталом є критичними для забезпечення стартапу конкурентоспроможності. Інтеграція фінансового планування у стратегічний розвиток стартапу допомагає уникнути ризиків та адаптуватися до змін у бізнес-середовищі.

Вивчення фінансування розвитку екосистеми стартапів в Україні вказує на кілька ключових аспектів, які варто враховувати. Аналіз інвестиційного середовища вказує на те, що останнім часом спостерігається певне зростання інтересу до українських стартапів з боку венчурних фондів та інвесторів.

Фінансування стартапів в Україні значною мірою залежить від державних ініціатив та програм. За останні роки було запроваджено ряд інноваційних програм, спрямованих на підтримку стартап-екосистеми, таких як грантові програми, податкові пільги та інші стимули.

Станом на листопад 2022 року всі українські стартапи мають загальну вартість 23,3 млрд. євро. Це на 4 мільярди євро менше, ніж у 2021 році. З 2,5 млрд євро у 2017 році вартість українських стартапів зросла більш ніж у дев'ять разів за останні п'ять років.

Наразі в Україні працює 1500 стартапів, з яких понад 600 засновані українцями або випускниками місцевих вишів. Недоліком фінансування, особливо на ранніх стадіях розвитку, залишається однією з найбільш проблемних точок.

На основі аналізу даних про фінансове забезпечення стартапів в Україні можна зазначити, що ринок стартапів в країні активно розвивається, проте стикається з конкретними фінансовими викликами, пов'язані із наслідками війни в Україні. Згідно зі статистикою менше 10% стартапів має доступ до венчурного капіталу, тоді як інші шукають альтернативні джерела фінансування.

The article examines the peculiarities of financing startups in the conditions of military state. Statistics show that startups that manage their finances by taking into

account various factors such as costs, profitability, risks and opportunities have a better chance of attracting investors and ensuring sustainable development.

The data also indicates that cost optimization and effective capital management are critical to keeping a startup competitive. Integrating financial planning into the strategic development of a startup helps to avoid risks and adapt to changes in the business environment.

The study of financing the development of the startup ecosystem in Ukraine points to several key aspects that should be taken into account. An analysis of the investment environment indicates that recently there has been a certain increase in interest in Ukrainian startups on the part of venture capital funds and investors.

Financing of startups in Ukraine largely depends on government initiatives and programs. In recent years, a number of innovative programs aimed at supporting the startup ecosystem, such as grant programs, tax breaks and other incentives, have been introduced.

As of November 2022, all Ukrainian startups have a total value of 23.3 billion euros. This is 4 billion euros less than in 2021. From 2.5 billion euros in 2017, the value of Ukrainian startups has increased more than nine times over the past five years.

Currently, there are 1,500 startups operating in Ukraine, of which over 600 were founded by Ukrainians or graduates of local universities. Lack of funding, especially in the early stages of development, remains one of the most problematic points.

Based on the analysis of data on the financial support of startups in Ukraine, it can be noted that the startup market in the country is actively developing, but faces specific financial challenges related to the consequences of the war in Ukraine. According to statistics, less than 10% of startups have access to venture capital, while others are looking for alternative sources of funding.

During the war, technology startups and IT businesses are the main drivers of economic growth and investment activity in Ukraine.

Ключові слова: *стартап, бізнес-інкубатор, акселератори, венчурні інвестиції, венчурні фонди, інновації.*

Keywords: *startup, ecosystem, usiness incubators, accelerators, venture investments, venture funds, innovations.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Зараз століття інформації, час інноваційних рішень та технологій, глобальної цифровізації. Науково-технічний прогрес постійно прискорюється і з кожним роком кількість інформації, технологій та наукових новацій стає в рази більше. Більшість цих новацій змінюють життя людей на краще, у зв'язку з чим мають високий фінансовий потенціал.

У зв'язку з цим знання та наукові відкриття стають одним з найважливіших конкурентних переваг у діяльності держав та їх компаній. Інновації є драйвером економічного розвитку країн та забезпечують якісний рівень життя населення. При здійсненні НДДКР є два шляхи дії: продати виключне право на новацію, або комерціалізувати її самостійно. Комерціалізація об'єктів інтелектуальної власності по суті своєю означає початок власного бізнесу, який на першій стадії розвитку називається «стартапом». Чим більше в країні буде виникати стартапів, тим вища ймовірність появи проривних технологій, здатної як внести істотний внесок у ВВП, так і підвищити інвестиційну привабливість країни, створити імідж держави, що активно розвиває сферу НДДКР, і як результат зробити економіку більше ефективною, а рівень життя населення значно вищим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Розвиток стартапів є темою, що зберігає свою актуальність протягом останніх років як в Україні, так і за кордоном. Актуальними є праці зарубіжних підприємців-практиків що стосуються створення та просування стартапів [1; 2]. Вітчизняні науковці, які в останні роки висвітлюють тему розвитку стартапів є: Бояринова К. О. [3], Дума О. І., Завтура К. О. [8], Кохан М. О., Мазур А. В. [9], Кравченко М. О., Газарян Є. А. [10], Подольчак Н. І., Ситник Н. І. [11], Яцкевич І. В., Петрашевська А. Д., Кемарська Т. Г. [12].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Незважаючи на зростаючу популярність стартапів, недостатньо вивченими залишаються

проблеми і перспективи їх розвитку в Україні в умовах діджиталізації економіки та нестабільності функціонування бізнесу в умовах військового стану.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Так, як інноваційна економіка будується на інформації, що перетворюється на практичні результати інтелектуальної діяльності. Концепцію інноваційної економіки вперше ввів Йозеф Шумпетер на початку ХХ століття у роботі «Теорія економічного розвитку». Варто відзначити, що інновація на відміну від новації обов'язково повинна бути впроваджена у процес виробництва.

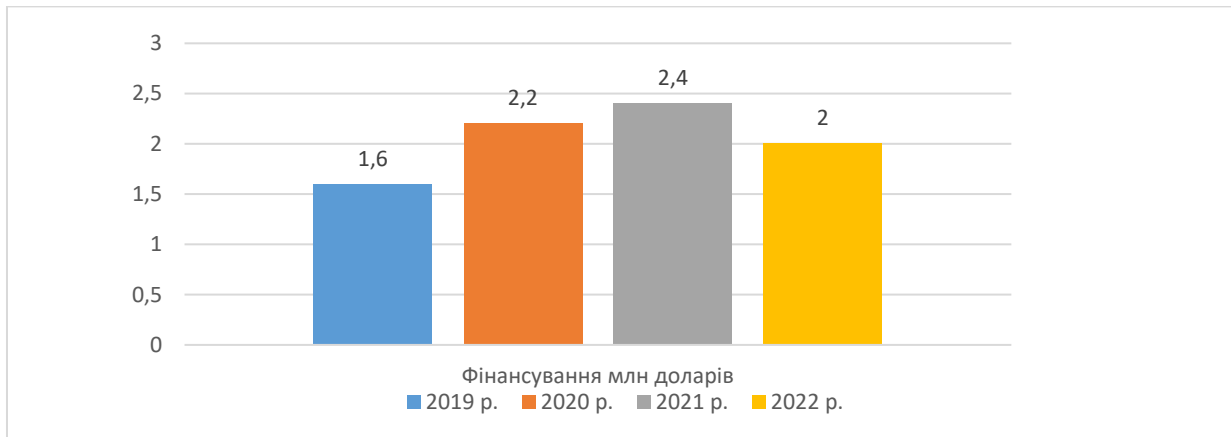
Інноваційна економіка - це тип економіки, головним джерелом створення багатства в якій виступають інновації. І як було зазначено, стартапи виступають одним з самих ефективних каналів трансферу інновацій від творців в економіку та суспільство. Так, за чотири роки Ukrainian Startup Fund (USF) виділив 8,2 млн доларів США на 352 стартапа, в рамках яких було проведено понад 330 заходів, таких як хакатони, буткемпи, навчальні лекції та коучинг-курси; 119 стартапів взяли участь у 23 найбільших технологічних подіях у світі. У співпраці з EU4Business фонд надав гранти на суму \$125 тис. українським науковим стартапам і 100 тис.євро українському МСБ.

Фонд отримав грант у розмірі 20 мільйонів євро спільно з партнерами для розвитку глибоких технологічних інновацій в Україні.

Програма «єРобота» була запущена урядом України в липні 2022 року.

Структура проекту складається з шести окремих проектів:

1. Гранти до 250 000 гривень для будь-якого малого та середнього бізнесу.
2. Гранти до 8 мільйонів гривень для розширення або заснування підприємств у переробній галузі.
3. Гранти до 400 000 грн/га у галузі аграрної промисловості.
4. Гранти в розмірі до 7 млн. грн. на будівництво нових теплиць.
5. Фінансування ІТ-стартапів.
6. Гранти для розвитку нових ІТ-навичок.

Рис. 1. Фінансування Українським Фондом Стартапів за 2019-2022 роки, в млн доларах

За останні 5 років випускники грантової програми USF залучили інвестиції на суму понад 10 мільйонів доларів. Esper Bionics, Awesomal, Upswot, Finmap і Zeely стали головними переможцями.

«Власна справа» надає малі гранти в розмірі до 250 тис. грн. Вона створена для людей, які хочуть розпочати або розвинути малий бізнес. Одержувачі гранту повинні створити принаймні одне робоче місце. Для тих, хто хоче розпочати або розвинути малий бізнес (від автомийок, хімчисток і швейних фабрик до кав'ярень, пекарень, перукарень тощо).

У Мінекономіці повідомили, що цього року на програму виділено 1,8 мільярда гривень. Крім того, цей ресурс профінансує приблизно 7000 малих грантів. Минулого року 3300 підприємців отримали фінансування за цією програмою.

«Новий рівень» для переробних підприємств – 8 млн грн. Метою плану є збільшення частки продуктів переробки, особливо на експорт. Одержувачі гранту можуть створити до 25 робочих місць.

Кошти будуть виділені за принципом співфінансування. З іншого боку, у випадку надання першої тисячі грантів держава відшкодовує до сімдесяти відсотків вартості проекту (з урахуванням мінімальних тридцяти відсотків внеску одержувача держдопомоги). Для інших грантів інші правила: до 50% витрат покривається грантом, а не менше 50% – коштами одержувача, будь то власними чи кредитними коштами.

«Свій сад» потрібен для створення або розвитку садової, ягідницької та

виноградарської ділянки. Фінансування обмежується співфінансуванням у розмірі до 400 000 грн на гектар, але не більше 70% вартості проекту посадки. Потрібно найняти від шести до десяти постійних працівників і від 125 до 425 сезонних. При цьому площа нових садів не повинна бути меншою за 1 га і не перевищувати 25 га.

«Своя теплиця» — це розвиток теплиці. До 7 000 000 грн за два гектари.

З початком повномасштабної війни Росії проти України число ветеранів нашої країни значно збільшилося. Уряд України розширив програму «ЄРобота», щоб допомогти ветеранам та членам їхніх сімей розпочати власний бізнес за допомогою грантових ресурсів, щоб допомогти їм реінтегруватися в суспільство. Військовослужбовці та їхні родини мають можливість отримати безповоротні кошти в розмірі до одного мільйона гривень для створення або розширення власної справи.

За фінансової підтримки ЄС та країн-донорів Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) надає гранти малим і середнім підприємствам (МСБ) в Україні, щоб допомогти їм розвиватися. Кожна інвестиція може становити 25–75% вартості консультаційних послуг, але не більше 10 000 євро. Підтримка доступна для малих і середніх підприємств із кількістю співробітників до 250 осіб і стажем роботи понад два роки.

ЄБРР також продовжує надавати галузеву підтримку меблевій, туристичній та текстильній промисловості. Крім того, банк стимулює розвиток бізнесу в Україні в таких сферах, як гендерна рівність, використання зелених технологій і цифровізація.

Програма діє для компаній-позичальників Експортно-імпортного банку України, які успішно реалізують інвестиційні субпроекти. ЄБРР пропонує їм можливість отримати грант у розмірі до 15% від суми субкредиту (максимум до 450 000 євро).

Малі та середні підприємства України отримують допомогу від Програми міжнародної технічної допомоги «Застосування та імплементація Угоди про асоціацію між ЄС та Україною у сфері торгівлі», яка дозволяє їм фінансувати інвестиційні проекти, пов'язані з війною, з відшкодуванням до 30% витрати на

ці проекти. Підтримка спрямована на переміщені та непереміщені компанії, які планують інвестувати у виробничу діяльність. Ініціатива отримала загальну суму в 2,4 мільйона євро, включаючи перший грант у 1,3 мільйона євро.

Фінансування здійснюється урядом Німеччини, Фондом розвитку підприємництва та двома українськими банками: банком «Львів» та «Ощадбанком». Ця ініціатива може надати до 240 000 євро інвестиційних коштів, а підприємець може отримати до 30 000 євро допомоги.

Крім того, Данська рада у справах біженців (DRC) надає грантову допомогу компаніям, які намагаються релокуватися в більш безпечні місця, такі як Західна Україна, щоб вони могли згодом відновити свою роботу. Залежно від кількості створених, відновлених або збережених робочих місць, а також особливостей конкретного бізнесу, програма надає фінансову підтримку в розмірі до 15 000 доларів.

Європейська комісія оголосила два конкурси «ReadyForEU» на загальну суму 7,5 млн євро. Мета полягає в тому, щоб допомогти підприємцям та компаніям в Україні скористатися перевагами внутрішнього ринку ЄС. Програма внутрішнього ринку надає фінансування конкурсу. Програма орієнтована на нові українські компанії, а також на підприємців малого та середнього бізнесу, які постраждали від війни та планує забезпечити 1500 українських підприємств, які прагнуть до зростання та сталого розвитку, зокрема в рамках проекту «Бізнес-міст». Кожен грант може складати до 2500 євро. Загальний бюджет становить 4,5 мільйона євро.

Бюджет програми «Еразмус для молодих підприємців – Україна» становить три мільйони євро.

GIZ (Німецька асоціація міжнародного співробітництва) надає українським компаніям гранти на суму до 2 мільйонів євро на проекти, спрямовані на впровадження найкращих доступних технологій і практик управління (BTM), а також на скорочення промислових викидів. Це стосується співфінансування таких українських комерційних проектів Німеччиною. Гранти можуть покривати до двадцяти відсотків загальної вартості реалізації проекту NDTM.

В рамках проекту «Розвиток малого та середнього бізнесу: економічна інтеграція та відновлення бізнесу внутрішньо переміщених осіб» до участі запрошуються малі та мікропідприємства, які переїхали або працюють у Харківській області, а також Київській, Львівській, Закарпатській, Сумській, Чернігівській, Тернопільській, Івано-Франківській, Полтавській та Дніпропетровська областях. Для мікропідприємств і малих підприємств максимальний розмір гранту становить 4500 євро (в еквіваленті) і 20 000 євро (в еквіваленті).

Міжнародна організація з міграції (МОМ) має намір надати ці гранти 270 мікропідприємствам і 100 малим підприємствам. Крім того, МОМ запрошує українські мікро- та малі підприємства взяти участь у програмі грантів у рамках проекту

«Рішення у сфері людської безпеки в Україні», який фінансується Урядом Японії. Метою програми є підтримка цілей життєво важливих верств населення шляхом відновлення зайнятості та виробництва, а також задоволення попиту на товари та послуги, що дозволить громадам протистояти наслідкам війни.

Мікро- та малі підприємства, які переїхали з інших місць до Києва (без капіталу), Чернігівської чи Полтавської областей, можуть отримати допомогу.

«Доступні кредити 5-7-9%» — це ініціатива, спрямована на підтримку МСБ. Схема стосується відсоткової ставки за кредитами, які держава надає малим і середнім підприємствам. Залежно від потреб компанії програма пропонує різні умови кредитування, щоб допомогти їй розвиватися та стати більш конкурентоспроможною. МСБ можуть звертатися до комерційних банків, які беруть участь у програмі та відповідають вимогам програми та банку, щоб отримати кредит. «Доступні кредити 5-7-9%» можуть стати важливим інструментом для активних стартапів, оскільки вони дозволяють отримати вигідне фінансування.

Все більше українських засновників почали шукати фінансування за кордоном через обмеження державних програм під час війни та короткостроковий характер грантів. До війни лише п'ятдесят відсотків українських стартапів могли залучити інвестиції з інших країн. Таким чином,

лише 8,9% засновників заявили, що їхні стартапи фінансувалися іноземним венчурним капіталом. Інші 5,1% інвестицій надійшли від іноземних бізнес-ангелів і 6,3% від іноземних акселераторів.

Наразі українські венчурні інвестори лише долають кризу та все частіше звертають увагу на зовнішні ринки для диверсифікації своїх інвестиційних портфелів. У той же час український ринок венчурного капіталу також активно розвивається.

Венчурні інвестори з інших країн продовжують звертати увагу на середовище стартапів в Україні, Центральній та Східній Європі. Інвестиції венчурних фондів у регіоні зросли з 1,4 млрд до 3,2 млрд доларів у першому півріччі 2022 року порівняно з першим півріччям 2021 року, за підрахунками Sifted.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Усі перелічені вище факти свідчать про недостатній рівень підтримки підприємницької діяльності в країні. Можна виділити наступні основні проблеми, що перешкоджають ефективному розвитку стартап-індустрії в країні: військова агресія росії; зовнішня міграція населення; нестача заходів державної підтримки підприємців (звичайно останні роки таких заходів стає все більше, але їх все одно мало); недостатньо розвинена підприємницька інфраструктура; також брак компетентних наставників для допомоги молодим підприємцям; небажання багатьох компаній впроваджувати інновації у свою діяльність, що робить незатребуваними значну кількість стартапів та перешкоджає розвитку інноваційної економіки країни; негнучка система освіти, що не дає можливості самостійно приймати рішення.

На основі аналізу даних про фінансове забезпечення стартапів в Україні можна зазначити, що ринок стартапів в країні активно розвивається, проте стикається з конкретними фінансовими викликами, пов'язані із наслідками війни в Україні. Згідно зі статистикою менше 10% стартапів має доступ до венчурного капіталу, тоді як інші шукають альтернативні джерела фінансування.

Грантові програми від «єРобота» стали ключовим джерелом

фінансування для українських стартапів. Різноманітність програм та активна участь державних організацій, таких як Державний центр зайнятості дозволяють охопити велику кількість напрямків та запитів потенційних діючих підприємців. Проте, обсяг доступних грантів залишається обмеженим, і конкуренція між стартапами за такими ресурсами висока.

У світлі цих даних можна визначити потребу в подальших заходах для покращення доступу до фінансування для стартапів в Україні. Це може включати розвиток нових фінансових інструментів, стимулювання інвестиційного клімату та сприяння взаємодії між стартапами та інвесторами. Незважаючи на війну, нові стартапи все ще продовжують з'являтися. Крім того, після вторгнення росії майже 250 000 українських підприємців розпочали нові проекти. Під час війни технологічні стартапи та ІТ-бізнес є головними драйверами економічного зростання та інвестиційної активності в Україні.

Література

1. Blank, S. G., & Dorf, B. (2012). *The startup owner's manual: The step-by-step guide for building a great company*. Pescadero, Calif: K & S Ranch, Inc.
2. Eric Ries. (2011). *The Lean Startup: How Today's Entrepreneurs Use Continuous Innovation to Create Radically Successful Businesses*. New York : Crown Business, p. 320
3. Бояринова К. О. Управління розвитком стартапів у вітчизняній екосистемі. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. 2020. № 3. С. 75-80.
4. Водянка Л.Д., Ксьондз С.В., Сенюк А.І. Патентно-ліцензійне забезпечення технологічної політики України. *Науковий вісник Чернівецького університету. Економіка*. 2014. Вип. 694-695. С. 67–77.
5. Водянка Л. Д. Сучасні тенденції розвитку інноваційної діяльності переробних підприємств Буковини. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2013. № 2. С. 119-125
6. Водянка Л. Д., Кутаренко Н. Я., Сеньовська Я. В. Суть та необхідність використання сучасних інноваційних технологій в сільському господарстві

Чернівецької області. *Агросвіт*. 2018. № 5. С. 53-60.

7. Водянка Л.Д., Крисанов Д.Ф. Стратегії нарощування інноваційного потенціалу підприємствами харчової промисловості. *Економіка і прогнозування*. 2015. № 1. С. 89-104.

8. Дума О. І., Завтура К. О. Екосистема стартапів в Європі: кращі практики та уроки для України. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2021. № 3. С. 119-130.

9. Кохан М. О., Мазур А. В. Регіональні детермінанти розвитку екосистеми стартапів у місті Львові. *Регіональна економіка*. 2019. № 4. С. 74-86.

10. Кравченко М. О., Газарян Є. А. Особливості формування екосистеми стартапів в Україні. *Економіка та управління підприємствами*. 2019. № 5. С. 90-97.

11. Ситник Н. І. Інфраструктурне забезпечення розвитку стартап проектів в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2019. № 36. С. 59-63.

12. Яцкевич І. В., Петрашевська А. Д., Кемарська Т. Г. Формування та розвиток стартапів в Україні: тенденції і перспективи. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2020. №1. С. 145-149.

References

1. . Blank, S. and Dorf, B. (2012), *The startup owner's manual: The step-by-step guide for building a great company*. Pescadero, Calif: K & S Ranch, Inc.

2. Eric Ries (2011), *The Lean Startup: How Today's Entrepreneurs Use Continuous Innovation to Create Radically Successful Businesses*, Crown Business, New York, USA.

3. Boiarynova, K. O. (2020), "Management of startup development in the domestic ecosystem", *Naukovo-vyrobnychiy zhurnal "Biznes-navihator"*, vol. 3, pp. 75-80.

4. Vodianka, L.D., Ksyondz, S.V. and Senyuk, A.I. (2014), "Patent and license support of technological policy of Ukraine", *Naukovyy visnyk Chernivets'koho universytetu: Zbirnyk nauk. prats'*. *Ekonomika*, vol. 694-695, pp. 67–77.

5. Vodianka, L. D. (2013), “Modern trends in the development of innovative activity of processing enterprises of Bukovyna”, *Visnyk Chernivets'koho torhovel'no-ekonomichnoho instytutu. Ekonomichni nauky*, vol. 2, pp. 119-125

6. Vodianka, L., Kutarenko, N. and Seniovska, Ya. (2018), “The nature and necessity of the use of modern innovation technologies in the agricultural economy of the chernivtsi region”, *Agrosvit*, vol. 5, pp. 53-60.

7. Vodianka, L.D. and Krysanov, D.F. (2015), “Strategies for building innovation potential of food industry enterprises”, *Ekonomika i prohnouzuvannia*, vol. 1, pp. 89-104.

8. Duma, O. I. and Zavtura, K. O. (2021), “The startup ecosystem in Europe: best practices and lessons for Ukraine”, *Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku*, vol. 3, pp. 119-130.

9. Kokhan, M. O. and Mazur, A. V. (2019), “Regional determinants of startup ecosystem development in Lviv”, *Rehionalna ekonomika*, vol. 4, pp. 74-86.

10. Kravchenko, M. O. and Hazarian, Ye. A. (2019), “Features of the formation of the startup ecosystem in Ukraine”, *Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy*, vol. 5, pp. 90-97.

11. Sytnyk, N. I. (2019), “Infrastructural support for the development of startup projects in Ukraine”, *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, vol. 36, pp. 59-63.

12. Iatskevych, I. V., Petrashevskaya, A. D. and Kemarska, T. H. (2020), “Formation and development of startups in Ukraine: trends and prospects”, *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho*, vol. 1, pp. 145-149.

Стаття надійшла до редакції 30.01.2024 р.